

Таким чином, сучасна економіка вимагає від підприємств не просто оновлення управлінських підходів, а глибокої інтеграції інновацій у стратегічне планування. Взаємодія стратегічного управління з інноваційною діяльністю формує нову якість управління – гнучку, динамічну, здатну оперативно відповідати на виклики цифрової трансформації. У таких умовах інновації перестають бути допоміжним інструментом і перетворюються на ключовий ресурс досягнення стратегічних цілей. Саме синергія між стратегічним мисленням і технологічним оновленням дозволяє не лише адаптуватися до змін, а й активно формувати конкурентні переваги, створювати нові ринки й підходи до ведення бізнесу. Ця здатність швидко трансформуватись і водночас зберігати стратегічну цілісність є критичною умовою успішного функціонування підприємства у цифрову епоху.

Література

1. Гвоздь М. Я., Олинець А.-М. Я., Остащук Р. М. Синергія стратегічного управління та інновацій для розвитку підприємства в умовах цифрової економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 5 (14). С. 110-115.
2. Онешко С., Іванова В., Таран Є., Шипілова Л., Суліма Н. Стратегії та інновації в управлінні економічними системами: український досвід, відповіді на сучасні виклики. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 4 (45). С. 425–436.
3. Гринкевич С. С., Беню Ю.-І. Ю. Інновації як чинник забезпечення конкурентних переваг підприємства. Проблеми сучасних трансформацій. *Економіка та управління*, 2023. № 10. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-10-04-05> (дата звернення: 20.04.2025).
4. Бугріменко Р. М., Смірнова П. В. Вплив розвитку цифрової трансформації на діяльність підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3386> (дата звернення: 21.04.2025).

Тетяна КОБЕЛЄВА

д.е.н., професорка,
професорка кафедри економіки бізнесу
і міжнародних економічних відносин

Андрій КОПИЦЯ

аспірант,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

ДЕТЕРМІНАНТИ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасну епоху цифрової трансформації ринок інформаційних технологій (ІТ) виступає ключовим драйвером економічного зростання, інновацій та конкурентоспроможності національних економік. Інформаційні технології вже давно вийшли за межі суто технічної сфери, перетворившись на основу функціонування практично всіх секторів господарства – від виробництва до охорони здоров'я, від освіти до державного управління [1, 4, 8]. Саме тому дослідження детермінант, які впливають на розвиток ІТ-ринку, має виняткове наукове та практичне значення.

Аналіз детермінант ринку ІТ дозволяє зрозуміти, які фактори сприяють або, навпаки, стримують його зростання [2, 6]. Серед таких чинників – рівень інноваційної активності, державна політика у сфері цифровізації, рівень підготовки ІТ-фахівців, наявність ІТ-інфраструктури, ступінь залучення інвестицій, міжнародне співробітництво, а також загальна економічна та політична стабільність [3, 9, 11].

Окремої уваги заслуговують також глобальні тенденції, такі як зростання ролі штучного інтелекту, хмарних технологій, великих даних, Інтернету речей та кібербезпеки.

Метою цієї статті є виявлення та систематизація ключових детермінант, що впливають на динаміку розвитку IT-ринку, а також аналіз їх взаємозв'язку та впливу на формування стратегічних напрямів розвитку цієї галузі. Враховуючи складність та багатокомпонентність IT-сфери, у роботі використовуються як кількісні, так і якісні методи дослідження, що дозволяє здійснити комплексний аналіз проблематики.

Щоб детально описати детермінанти ринку інформаційних технологій (IT), розглянемо їх за групами впливу. Це дозволяє краще зрозуміти, як саме різні фактори формують динаміку і структуру ринку. Нами сформовано систематизований опис основних груп детермінант.

1. *Економічні детермінанти.* Ці фактори пов'язані із загальним станом економіки та фінансовою доступністю ресурсів: рівень ВВП – чим вищий валовий внутрішній продукт, тим більше можливостей для інвестицій у IT-сферу; інвестиційний клімат – наявність капіталу (внутрішнього і зовнішнього), зокрема венчурного, є рушієм розвитку стартапів; собівартість IT-послуг – у країнах із дешевою робочою силою IT-галузь може зростати швидше за рахунок аутсорсингу; доступ до фінансових інструментів – кредити, гранти, підтримка державних чи міжнародних програм.

2. *Технологічні детермінанти.* Це чинники, пов'язані з рівнем інновацій, науково-технічного прогресу та темпами впровадження технологій: інноваційна інфраструктура – технопарки, інкубатори, науково-дослідні центри; темп оновлення технологій – зокрема, розвиток ШІ, Big Data, IoT, хмарних рішень; доступ до сучасного обладнання та програмного забезпечення – важливо для якості розробок.

3. *Освітні та кадрові детермінанти.* Людський капітал є фундаментом IT-сектору: рівень підготовки IT-фахівців – залежить від якості вищої освіти та післядипломного навчання; наявність STEM-освіти – підготовка спеціалістів у галузях науки, технологій, інженерії та математики; мобільність кадрів – трудова міграція, відтік мізків або, навпаки, імміграція IT-фахівців.

4. *Інституційні та політичні детермінанти.* Фактори, що залежать від державної політики та регуляторного середовища: політика цифровізації – державні стратегії розвитку цифрової економіки; регуляторна база – закони про захист даних, електронні сервіси, інтелектуальну власність; державна підтримка – гранти, пільги, податкові стимули для IT-компаній.

5. *Соціальні та культурні детермінанти.* Ці фактори формують готовність суспільства до використання IT-продуктів: цифрова грамотність населення – спроможність користуватись IT-продуктами; рівень довіри до цифрових сервісів – особливо важливо для електронної комерції та банкінгу; культура інновацій – готовність сприймати нові технології.

6. *Глобальні фактори.* Зовнішнє середовище також суттєво впливає: тренди світового ринку IT – глобалізація, автоматизація, дистанційна праця; геополітика – санкції, транснаціональні обмеження на технології; конкуренція – зростання ролі міжнародних корпорацій і стартапів.

Усі ці детермінанти не діють ізольовано – вони взаємодіють і підсилюють одне одного. Наприклад, інвестиції у технічну освіту впливають на кадровий потенціал, що у свою чергу формує конкурентоспроможність IT-ринку. Детермінанти ринку IT є багаторівневими та взаємопов'язаними. Їх аналіз дозволяє ефективно формувати політику розвитку цифрової економіки, створювати сприятливе середовище для інновацій і забезпечувати стійке зростання IT-сектору.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що розвиток ринку інформаційних технологій зумовлений широким спектром взаємопов'язаних факторів економічного, технологічного, соціального та політичного характеру. Найбільш впливовими

серед них є інвестиційна привабливість ІТ-сектору, рівень цифрової грамотності населення, інституційна підтримка цифровізації, а також інтенсивність інноваційних процесів.

Показано, що стратегічне значення для сталого розвитку ІТ-ринку мають: підтримка малого та середнього ІТ-бізнесу, стимулювання науково-дослідної діяльності, створення умов для імплементації новітніх технологій, а також забезпечення кібербезпеки. Крім того, значну роль відіграють глобальні виклики – такі як цифрова нерівність, етичні аспекти використання ШІ, геополітична напруга в ІТ-сфері – що вимагає адекватної адаптації національних стратегій до міжнародного контексту.

Отже, формування ефективної політики розвитку ринку інформаційних технологій має ґрунтуватися на всебічному врахуванні ключових детермінант, системному підході до оцінки їх впливу, а також тісній взаємодії між державою, бізнесом і науково-освітнім середовищем. Такий підхід дозволить забезпечити динамічне, інклюзивне та безпечне зростання ІТ-сектору в умовах цифрової економіки.

Література

1. Копиця А.С., Крамської О.Ю, Перерва П.Г. Дослідження методів управління персоналом // Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності : матеріали 4-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 травня 2023 р. / заг. ред. А. М. Ткаченко ; Нац. ун-т «Запорізька політехніка». Запоріжжя, 2023. С. 127-129. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/66323>
2. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veress Somosi. Kharkov ; Miskolc : NTU «KhPI», 2019. 689 p.
3. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. (2012) Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI». 668 p.
4. Мехович Е.С., Мехович К.С., Перерва П.Г. Дослідження проблем ефективності системи управління персоналом // Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції : [зб. тез 6-ї Всеукр. наук.-практ. конф.], 7-8 грудня 2022 р. / уклад.: А.О.Линдюк, Р. П. Хірівський, О. О. Брух ; Львів. нац. ун-т природокористування. Дубляни, 2022. С. 63-67. URL: <https://lnup.edu.ua/uk/kafmignarek/newskafmignarek/4212-newskafmev221209>
5. Перерва П.Г., Кобелева Т.О., Ткачова Н.П. Підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств на засадах синергетичного бенчмаркінгу // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»: зб. наук. праць. Сер.: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів : Львівська політехніка, 2015. № 819. С. 167-174.
6. Косенко А.В., Перерва П.Г., Кобелева Т.О., Косенко О.П., Ткачова Н.П. Стратегія маркетингу логістичних послуг у підприємницькій діяльності: ціноутворення та політика розподілу // Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки): зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ», 2021. № 1. С. 91-97. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54964>
7. Кобелева Т. О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: Планета-Принт, 2020. 354с.
8. Pererva P., Nagy S., Maslak M. (2018) Organization of marketing activities on the intrapreneurship // MIND Journal. №5. 10 p.
9. Перерва П.Г. Економіка та організація інноваційної діяльності: підруч. / за ред. П.Г.Перерви, С.А.Меховича, М.І.Погорелова. Харків: НТУ «ХПІ», 2008. 1080 с.
10. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард–2017»: тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П.Г.Перерва, Є. М. Строков, О. М. Гуцан; НТУ «ХПІ». Харків : Томенко Ю.І., 2017. С. 54-57

11. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Reputational compliance // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум–2017»: тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О. В. Манойленко, Є. М. Строков. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 140-143

Наталія НАСІДАЧ

вчитель економіки та географії вищої категорії,

вчитель методист,

КЗЗСО «Лицей № 17 Хмельницької міської ради»

Соломія ШЕЛЕСТ

учениця КЗЗСО «Лицей № 17 Хмельницької міської ради»

м. Хмельницький, Україна

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІВЧАТ З ІНВАЛІДНІСТЮ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

У контексті повномасштабної війни, яку переживає Україна, та майбутнього процесу її післявоєнного відновлення, особливого значення набуває мобілізація внутрішніх ресурсів суспільства, зокрема людського капіталу. В умовах, коли країна потребує активної участі всіх громадян у розбудові сталого майбутнього, недопустимою є маргіналізація окремих груп, таких як дівчата з інвалідністю.

Їхній лідерський потенціал може стати важливим рушієм змін у громадах, сприяти розвитку соціальної інклюзії, демократизації процесів прийняття рішень та формуванню нових моделей економічного зростання.

Дівчата з інвалідністю в Україні часто стикаються з комплексом бар'єрів, які обмежують їхні можливості самореалізації. Це стосується не лише фізичної доступності освітніх і громадських просторів, а й соціальних установок, гендерних та інвалідизуючих стереотипів. У багатьох випадках вони мають обмежений доступ до якісної освіти, участі в громадському житті та процесах прийняття рішень. Ця подвійна дискримінація – за ознакою інвалідності та статі – створює додаткові виклики, які необхідно долати як на інституційному, так і на суспільному рівнях [1, с. 5].

Відповідно до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, кожна дитина з інвалідністю має право вільно висловлювати свої погляди з усіх питань, що її стосуються, і бути почутою. Проте на практиці ці принципи часто не реалізуються належним чином. У такому контексті розвиток лідерських якостей дівчат з інвалідністю стає не лише інструментом захисту їхніх прав, а й важелем їхнього повноцінного включення у суспільне життя.

Розвиток лідерства у дівчат з інвалідністю має велике значення з погляду їхньої соціально-економічної інтеграції. З одного боку, це сприяє зміцненню особистої впевненості, формуванню навичок публічної комунікації, планування, прийняття рішень. З іншого – створює передумови для участі в управлінні, розвитку підприємницької діяльності, громадських ініціатив та волонтерських проєктів. Таким чином, дівчата з інвалідністю не лише стають активними учасницями соціальних процесів, а й впливають на формування інклюзивної політики у своїх громадах [1, с. 10–12].

Показовими є приклади програм, які реалізуються громадською організацією Fight For Right. Зокрема, школа політичної участі «ЛІДЕРКА» та освітня програма «Лідерка. Інтенсив» дають змогу дівчатам з інвалідністю опанувати навички громадської активності, адвокації, розробки та реалізації проєктів, фандрейзингу, а також поглиблювати свої знання з прав людини, інклюзивної освіти, гендерної рівності [1, с. 13–15]. Важливо, що такі